

RITMIKA VA XOREOGRAFIYA TA'LIMIDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR: MUSIQA VA RAQS ORQALI O'QUVCHILARNING SHAXSIY RIVOJLANISHI

Annotatsiya. Mazkur maqolada ritmika va xoreografiya ta'limida zamonaviy yondashuvlarning o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Musiqa va raqs orqali o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi, estetik didni shakllantirish, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish jarayonlariga urg'u beriladi. Maqolada pedagogik yondashuvlar, innovatsion metodlar va texnologiyalar yordamida o'quvchilarda musiqiy ritmni anglash, harakatlarni uyg'unlashtirish hamda ijodiy tafakkurni rivojlantirish yo'nalishlari yoritilgan. Ushbu tadqiqot zamonaviy ta'lim jarayonida raqs va musiqa vositasida shaxsiy rivojlanishga erishishning samarali usullarini aniqlashga qaratilgan bo'lib, xoreografiya ta'limida yangi pedagogik strategiyalarni qo'llashning ahamiyatini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: ritmika, xoreografiya, zamonaviy yondashuvlar, musiqa, raqs, shaxsiy rivojlanish, estetik did, ijodiy qobiliyat, pedagogik metodlar, innovatsion texnologiyalar.

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ В РИТМИКО-ХОРЕОГРАФИЧЕСКОМ ОБРАЗОВАНИИ: ЛИЧНОСТНОЕ РАЗВИТИЕ ОБУЧАЮЩИХСЯ ЧЕРЕЗ МУЗЫКУ И ТАНЦЕ

Аннотация. В данной статье анализируется роль и значение современных подходов в ритмико-хореографическом образовании. Особое внимание уделяется личностному развитию студентов, формированию эстетического вкуса, развитию творческих способностей посредством музыки и танца. В статье описаны направления развития у учащихся понимания музыкального ритма, координации движений и творческого мышления с помощью педагогических подходов, инновационных методов и технологий. Данное исследование направлено на определение эффективных методов достижения развития личности посредством танца и музыки в современном образовательном процессе и показывает важность использования новых педагогических стратегий в хореографическом образовании.

Ключевые слова: ритмичность, хореография, современные подходы, музыка, танец, развитие личности, эстетический вкус, творческие способности, педагогические методы, инновационные технологии.

MODERN APPROACHES IN RHYTHMICS AND CHOREOGRAPHY EDUCATION: PERSONAL DEVELOPMENT OF STUDENTS THROUGH MUSIC AND DANCE

Annotation. This article analyzes the role and importance of modern approaches in rhythmic and choreography education. Emphasis is placed on the processes of personal development of students through music and dance, the formation of aesthetic taste, and the development of creative abilities. The article highlights the areas of understanding musical rhythm, harmonizing movements, and developing creative thinking in students using pedagogical approaches, innovative methods, and technologies. This study is aimed at identifying effective methods for achieving personal development through dance and music in the modern educational process, and shows the importance of using new pedagogical strategies in choreography education.

Keywords: rhythmic, choreography, modern approaches, music, dance, personal development, aesthetic taste, creative abilities, pedagogical methods, innovative technologies.

Kirish. Hozirgi kunda yosh avlodning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash, ularning ijodiy qobiliyatlarini oshirish va milliy madaniy merosga bo'lgan hurmatini shakllantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qabul qilingan bir qator qarorlar va farmonlar bu borada muhim ahamiyatga ega. Jumladan, 2019-yil 26-martdagi "Yoshlarni ma'naviy-axloqiy va jismoniy tarbiyalash, ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish to'g'risida"gi PQ-4245-sonli qarorida musiqa, xoreografiya va san'at yo'nalishlarini rivojlantirish,

yoshlarning ma'naviy kamolotini yuksaltirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Shu bilan birga, 2018-yil 14-noyabrda "Musika va san'at ta'limi tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaror musiqiy ta'limni zamonaviy talablarga moslashtirishda muhim hujjatlardan biri hisoblanadi.

Mazkur qarorlar asosida o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga ko'maklashuvchi ta'lim dasturlari ishlab chiqilib, ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda musiqa va raqsning o'rni alohida ta'kidlangan. Ayniqsa, ritmika va xoreografiya orqali o'quvchilarning nafaqat jismoniy, balki intellektual va ma'naviy salohiyatini oshirish imkoniyatlari kengaymoqda. Ushbu ta'lim yo'nalishlari milliy va zamonaviy san'at elementlarini uyg'unlashtirgan holda, o'quvchilarning estetik didini shakllantirish, ularni musiqaga mehr qo'yishga undash hamda ijodiy tafakkurlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Mazkur maqola zamonaviy yondashuvlar asosida ritmika va xoreografiya ta'limining o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishidagi ahamiyatini, shuningdek, ta'lim jarayonida innovatsion usullarni qo'llashning samaradorligini tahlil qilishga qaratilgan.

Bugungi kunda ritmika va xoreografiya ta'limi yosh avlodni tarbiyalashda nafaqat san'at sohasidagi mahoratini oshirish, balki ularning jismoniy, intellektual va ma'naviy rivojlanishini ta'minlashning muhim vositasi sifatida qaralmoqda.

Musiqa va raqsning pedagogik imkoniyatlari keng bo'lib, ular o'quvchilarning estetik didini rivojlantirish, ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirish va ijodiy qobiliyatlarini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Musiqa insonning ruhiyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatib, uning hissiy holatini boshqarishda muhim o'rin tutadi. Raqs esa tananing plastikasini rivojlantirish, muvofiqlikni ta'minlash va jismoniy faollikni oshirishga yordam beradi. Ayniqsa, xoreografiya mashg'ulotlari bolalarda koordinatsiya va ritmni his qilish qobiliyatini oshiradi. Shuningdek, musiqa va raqs orqali bolaning ijodiy tafakkuri rag'batlantiriladi, bu esa o'z navbatida uning shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qabul qilingan qarorlar asosida bu sohada keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, musiqa va san'at maktablarida zamonaviy ta'lim metodlarini qo'llash orqali o'quvchilarning ijodiy rivojlanishi uchun sharoitlar yaratildi. 2018-yilda tashkil etilgan "Bolalar musiqa va san'at maktablari faoliyatini takomillashtirish" dasturi doirasida ta'lim muassasalari zamonaviy jihozlar bilan ta'minlandi va o'qituvchilarning malakasi oshirildi.

Ritmika va xoreografiya ta'limida zamonaviy yondashuvlarni yoritishda turli olimlar, pedagoglar va tadqiqotchilar tomonidan yozilgan ilmiy ishlarga asoslanish muhim ahamiyatga ega. Quyida ushbu mavzuni yoritishda foydalanilgan adabiyotlar tahlili keltiriladi:

G'aniyev Sh.T.ning "Xoreografiya san'ati va pedagogik yondashuvlar" nomli asarida xoreografiya ta'limida milliy va zamonaviy elementlarni uyg'unlashtirish masalalari tahlil qilingan. Muallif xalq raqslari orqali o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishning samaradorligini ko'rsatib bergan. **Islomov B.X.ning** "Musika ta'limida innovatsion texnologiyalar" monografiyasida musiqa ta'limida zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, jumladan, raqs va musiqa uyg'unligini o'rgatishning uslubiy jihatlari yoritilgan. Muallifning fikricha, virtual vositalar orqali o'quvchilarning musiqiy ritmni anglash darajasi sezilarli darajada oshadi. Shuningdek **Xo'jaqulov M. R.ning** "Estetik tarbiya va xoreografiya" nomli maqolasida raqs va musiqaning estetik didni shakllantirishdagi o'rni tahlil qilingan. Muallif o'quvchilarni milliy madaniyatga jalb qilish uchun xalq raqslarini o'rgatishni targ'ib etadi. **Norboeva G. Sh.** Esa "Ta'lim jarayonida ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish" nomli ishida musiqiy va xoreografik mashg'ulotlarning bolalar shaxsiy rivojlanishiga ta'sirini chuqur o'rgangan. Muallif raqs va musiqani integratsion yondashuv asosida o'qitishning ijobiy natijalarini tahlil qilgan. **Karimov A. N.** - "Musika ta'limining zamonaviy usullari" asarida musiqa va xoreografiyani o'rgatishda psixologik va pedagogik yondashuvlar ko'rib chiqilgan. Muallifning tadqiqotlari bolalarda jamoaviy ishlash va ijtimoiy moslashuvchanlik qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan.

Mazkur adabiyotlar ritmika va xoreografiya ta'limida zamonaviy yondashuvlarni tadbiq qilish va ularning samaradorligini oshirish bo'yicha asosiy metodologik manba hisoblanadi. Har bir asar ta'lim jarayonida raqs va musiqa orqali o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga bo'lgan turli yondashuvlarni aks ettiradi. Shu bilan birga, mualliflar tomonidan ilgari surilgan fikrlar zamonaviy pedagogika va san'at ta'limini yangi bosqichga olib chiqishda muhim rol o'ynaydi.

Ritmika va xoreografiya ta'limida zamonaviy yondashuvlarning qo'llanilishi, xususan, innovatsion texnologiyalarni joriy etish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Multimediyali vositalardan foydalanish, virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalarining tatbiqi o'quvchilarning qiziqishini oshirib, ta'lim jarayonini yanada interaktiv qiladi.

Bundan tashqari, xoreografiya darslarida milliy raqs elementlarining keng qo'llanilishi bolalarda milliy qadriyatlarga hurmatni shakllantiradi. Milliy raqs orqali o'quvchilarda ona yurtga bo'lgan mehr-

muhabbat hissi kuchayadi. Shu bilan birga, zamonaviy raqs usullarining o'rgatilishi yoshlarning ijodkorligini oshiradi va ularni xalqaro san'at maydoniga olib chiqish imkonini beradi.

Bugungi globallashuv davrida ta'limning har bir yo'nalishi o'zida milliy va zamonaviy yondashuvlarni uyg'unlashtirishni talab etadi. Ritmika va xoreografiya ta'limi bu jarayonda o'ziga xos o'rin tutadi. Mazkur yo'nalishlar yoshlarning musiqiy, estetik, jismoniy va ijodiy salohiyatini rivojlantirish bilan birga, ularning milliy qadriyatlarga bo'lgan hurmatini shakllantirishda ham muhim omil hisoblanadi.

Ritmika va xoreografiya ta'limida zamonaviy yondashuvlarning qo'llanilishi ta'lim jarayonini qiziqarli, samarali va mazmunli qilish imkonini beradi. Xususan:

Integratsion yondashuvlar: Musiqa va raqsni boshqa ta'lim fanlari, jumladan, tarix, geografiya va til o'rganish bilan bog'lash orqali o'quvchilarda umumiy dunyoqarashni shakllantirishga yordam beradi. Masalan, o'zbek xalq raqslarini o'rgatishda uning kelib chiqishi, mintaqaviy xususiyatlari va milliy meros bilan bog'liq ma'lumotlar beriladi.

Texnologik yondashuvlar: Raqs va musiqani o'rganishda virtual dasturlar, mobil ilovalar va audio-vizual materiallardan foydalanish ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi. Masalan, raqs harakatlarini tahlil qilishda 3D texnologiyalar yoki musiqa ritmini anglashda maxsus trening ilovalaridan foydalanish keng tarqalmoqda.

Individual yondashuvlar: Har bir o'quvchining qobiliyati va qiziqishlariga mos dasturlar tuzish orqali ta'lim samaradorligi oshiriladi. Xususan, iste'dodli o'quvchilar uchun murakkab xoreografik kompozitsiyalar o'rgatiladi, boshqalarga esa asosiy ritmik mashqlar va xalq raqslarini o'rgatish taklif etiladi.

Musiqa va raqs o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi uchun keng imkoniyatlar yaratadi:

Musiqa va raqs orqali bolalar o'z his-tuyg'ularini ifoda etish va yangi g'oyalarni amalga oshirish qobiliyatini rivojlantiradi. Ular turli milliy va zamonaviy yo'nalishlarda o'z kompozitsiyalarini yaratishga undaydi.

O'zbek xalq raqslari va musiqa asarlari orqali o'quvchilarda milliy madaniyatga bo'lgan hurmatni shakllantirish bilan birga, boshqa xalqlar san'ati bilan tanishish orqali ular global madaniy jarayonlarga qiziqish uyg'otadi.

Xoreografik mashqlar nafaqat ritmni his qilish, balki jismoniy sog'lomlikni oshirishga ham xizmat qiladi. Masalan, raqs mashg'ulotlari tana moslashuvchanligi, muvozanat va chidamlilikni rivojlantirish uchun muhimdir.

O'zbekistonning milliy raqs san'ati dunyo bo'ylab tan olingan. Ammo zamonaviy ta'limda uni ilg'or usullar bilan uyg'unlashtirish lozim. Xususan:

Xalq raqslari: "Lazgi" kabi raqsar o'quvchilarga nafaqat milliy ruhni, balki tarixiy merosni o'rgatadi. Ushbu raqsni o'qitishda harakatlarning semantik ahamiyati, musiqiy jo'rlik va kiyim-kechaklar xususiyatlariga alohida e'tibor qaratiladi.

Zamonaviy raqs yo'nalishlari: Hip-hop, breykdans yoki zamonaviy balet elementlarini milliy raqsar bilan uyg'unlashtirish o'quvchilarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantiradi va zamonaviy yoshlar orasida raqs san'atining ommabopligini oshiradi.

Innovatsion texnologiyalarni qo'llash

Ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalarni joriy etish ritmika va xoreografiya ta'limini yangi bosqichga olib chiqadi. Masalan:

Raqs tahlili dasturlari: Xoreografik harakatlarni aniqlash va ulardagi kamchiliklarni ko'rsatib beradigan sun'iy intellekt asosidagi dasturlar ta'lim jarayonini yengillashtiradi.

Virtual va kengaytirilgan reallik (VR/AR): O'quvchilarni tarixiy raqs sahnalariga virtual ravishda olib kirish orqali ularning tasavvurini kengaytirish imkonini beradi.

Interaktiv platformalar: Masofaviy o'qitish imkoniyatlari orqali o'quvchilar milliy va xalqaro xoreografiya ustozlaridan saboq olish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Mazkur zamonaviy yondashuvlar ritmika va xoreografiya ta'limining o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga qo'shayotgan hissasini aniq ko'rsatadi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, raqs va musiqa bilan shug'ullanuvchi bolalar orasida ijodkorlik darajasi va intellektual ko'rsatkichlar yuqoriroqdir. Bundan tashqari, ular ijtimoiy moslashuvchanlik va jamoaviy ishlash qobiliyatiga ega bo'ladi.

Shunday qilib, ritmika va xoreografiya ta'limi o'quvchilarning shaxsiy, ijodiy va estetik rivojlanishi uchun keng imkoniyatlar yaratib, zamonaviy ta'lim tizimida muhim o'rin tutmoqda.

Ritmika va xoreografiya ta'limida zamonaviy yondashuvlar o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi, estetik didni shakllantirish va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligi tadqiqotlar asosida isbotlandi. Musiqa va raqs uyg'unligidan foydalanish nafaqat o'quvchilarning musiqiy

ritmni anglash va harakatlarni uyg'unlashtirish ko'nikmalarini shakllantiradi, balki ularning milliy va madaniy qadriyatlarga bo'lgan hurmatini oshiradi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, innovatsion texnologiyalar, integratsion yondashuvlar va individual dasturlarni qo'llash orqali ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali tashkil qilish mumkin. Xoreografiya mashg'ulotlari orqali o'quvchilarning jismoniy sog'lomligi oshadi, ijodiy tafakkuri rivojlanadi, bu esa ularning kelgusida jamiyatga ijobiy ta'sir ko'rsatuvchi shaxs bo'lib shakllanishiga xizmat qiladi.

Shuningdek, milliy va zamonaviy san'at elementlarini uyg'unlashtirish xoreografiya ta'limining ijtimoiy va madaniy ahamiyatini oshiradi. Ushbu yondashuv nafaqat an'anaviy madaniyatni saqlab qolish, balki uni zamonaviy yoshlarga moslashtirish imkonini beradi.

Yuqoridagi natijalar asosida xulosa qilish mumkinki, zamonaviy yondashuvlar asosida tashkil etilgan ritmika va xoreografiya ta'limi o'quvchilarning nafaqat ta'lim jarayonidagi, balki umuman hayotdagi muvaffaqiyatiga ham xizmat qiladigan ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan samarali vosita hisoblanadi. Bu esa ushbu sohada olib borilayotgan tadqiqotlarni davom ettirish va ta'lim jarayoniga yangicha metodlarni joriy etish zaruratini ko'rsatadi.

Xulosa. Ritmika va xoreografiya ta'limida zamonaviy yondashuvlarning joriy etilishi ta'lim tizimining rivojlanishi va o'quvchilarning shaxsiy hamda ijodiy salohiyatini oshirishda alohida ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqotlar musiqiy ritm va harakatlarni uyg'unlashtirish orqali o'quvchilarning estetik didini shakllantirish, ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish va jismoniy sog'lomligini mustahkamlashda xoreografiya ta'limining o'rni beqiyos ekanligini ko'rsatdi.

Milliy va zamonaviy elementlarning uyg'unligi xoreografiya ta'limining nafaqat milliy madaniyatni saqlab qolish, balki global madaniyatga moslashish va raqs san'atining yangi yo'nalishlarini shakllantirish imkonini beradi. Integratsion yondashuvlar, innovatsion texnologiyalar va individual yondashuvlar ta'lim jarayonini yanada qiziqarli, samarali va boy qiladi.

Xoreografiya ta'limi nafaqat o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi, balki ularni jamiyatda faol, ijodiy va ma'naviy yuksak shaxs bo'lib yetishishiga xizmat qiladigan muhim vosita hisoblanadi. Bu yo'nalishda olib borilayotgan ishlarni davom ettirish va yangi pedagogik usullarni ishlab chiqish zaruratini ta'kidlab o'tish joiz. Shu sababli, ritmika va xoreografiya ta'limiga bo'lgan e'tiborni oshirish nafaqat madaniy, balki pedagogik ahamiyatga ham ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori (2019-yil 26-mart). "Yoshlarni ma'naviy-axloqiy va jismoniy tarbiyalash, ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish to'g'risida"gi PQ-4245-son qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori (2018-yil 14-noyabr). "Musika va san'at ta'limi tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaror.
3. G'aniyev Sh. T. (2017). Xoreografiya san'ati va pedagogik yondashuvlar. Toshkent: Fan nashriyoti.
4. Islomov B. X. (2019). Musika ta'limida innovatsion texnologiyalar. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
5. Xo'jaqulov M. R. (2020). Estetik tarbiya va xoreografiya. Pedagogika va psixologiya jurnali, 4(2), 45–52.
6. Алаева, Зарнигор Махмудовна. "Педагогика как наука и искусство воспитания". Вестник науки и образования 21-2 (99) (2020): 78-81.
7. Alayeva, Zarnigor. "Pedagogik mahorat: Pedagogik mahorat." Buxoro davlat pedagogika instituti jurnali 1.1 (2021).
8. Алаева, Зарнигор Махмудовна. "Роль национальных инструментов в музыкальном образовании начальных классов." Проблемы науки 66 (2021).
9. Alayeva, Zarnigor Maxmudovna, and Sadoqat Ruslanovna Shamsiyeva. "Qo'shiq tushunchasi va uning inson hayotida tutgan o'rni hamda xonandalik ijrochiligi tarixi." Scientific progress 1.5 (2021): 336-342.
10. Аллаева, Зарнигор Махмудовна. "Эстетическое воспитание дошкольников с помощью песен и танцев." Наука, техника и образование 2-1 (77) (2021): 69-72.
11. Алаева, Зарнигор Махмудовна. "Интерпретация методов музыкального воспитания и образования дошкольника." Science and Education 3.4 (2022): 1253-1258.
12. Алаева, Зарнигор Махмудовна. "Регулирование и интерактивное планирование музыкального воспитания и образования для начальных классов." Science and Education 3.4 (2022): 1259-1264.

13. Алаева, Зарнигор Махмудовна. "Дискретность ритмических движений. Ритмика в начальной школе хореография." *Science and Education* 3.4 (2022): 1233-1238.
14. Алаева, Зарнигор Махмудовна. "Методические рекомендации по развитию ритмических навыков младших школьников." *Science and Education* 3.4 (2022): 1246-1252.
15. Алаева, Зарнигор Махмудовна. "Шаг с подскоком в детском хореографии. Методические трудности педагога хореографа при выполнении шага с подскоком." *Science and Education* 3.4 (2022): 1239-1245.
16. Алаева, З. М. "Использование Арт-Педагогических Технологий В Развитии Музыкальных Способностей Студентов." *Central Asian Journal of Arts and Design* 3.1 (2022): 6-9.
17. Alayeva, Zarnigor Maxmudovna. "TALABALARNI MILLIY BADIY AN'ANALAR VOSITASIDA G'OYAVIY TARBIYALASH TIZIMI." *ZAMONAVIY FAN, TA'LIM VA ISHLAB CHIQRISH MUAMMOLARINING INNOVATION YECHIMLARI* 5 (2023): 12-15.
18. Alayeva, Zarnigor Maxmudovna, and Malohat Hasan qizi Junaydova. "The System of Ideological Education of Students through National Traditions." *Nexus: Journal of Advances Studies of Engineering Science* 2 (2023): 54-58.
19. Maxmudovna, Alayeva Zarnigor. "The System of Ideological Education of Students through National Traditions." *European Journal of Innovation in Nonformal Education* 3.2 (2023): 47-51.
20. Maxmudovna, Alayeva Zarnigor. "BADIY TO'GARAKLARDA TALABALARNI G'OYAVIY-ESTETIK TARBIYALASHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI." *Journal of Innovation, Creativity and Art* (2023): 108-112.
21. Maxmudovna, Alayeva Zarnigor. "THE ROLE OF MUSIC EDUCATION IN THE DEVELOPMENT OF PERSONAL DEVELOPMENT." *Journal of Innovation, Creativity and Art* (2023): 85-88.